

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР ЯК ЧИННИК ПОСИЛЕННЯ ГАРАНТІЙ ПРАВ ПІДПРИЄМЦІВ

Стаття присвячена комплексному дослідженню діджиталізації адміністративних процедур як чинника посилення гарантій прав підприємців в Україні. У роботі обґрунтовано, що діджиталізація не зводиться до технічного оцифрування документів, а виступає системною трансформацією, яка змінює логіку взаємодії бізнесу і держави. Встановлено, що цифрові сервіси створюють умови для прозорості адміністративних процесів, доступності послуг та підзвітності органів публічної адміністрації. Завдяки використанню електронних платформ, інтегрованих реєстрів та систем електронної ідентифікації підприємці отримують реальну можливість реалізовувати свої права швидше, ефективніше й з меншими витратами.

Показано, що діджиталізація адміністративних процедур безпосередньо впливає на забезпечення ключових процесуальних гарантій: своєчасності розгляду справ, доступу до матеріалів, мотивованості рішень і права на оскарження. Особливу увагу приділено ризикам діджиталізації, серед яких: алгоритмічна упередженість, проблеми інтероперабельності реєстрів, недостатній рівень кіберзахисту та цифрова нерівність. Обґрунтовано, що подолання цих викликів потребує формування ефективної нормативної бази, яка б забезпечувала збереження процесуальних гарантій у цифровому середовищі та посилення контролю за діяльністю органів влади.

Проаналізовано європейський досвід діджиталізації адміністративних процедур, зокрема реалізацію принципу «once only», розвиток систем електронної ідентифікації та довірчих послуг, а також захист персональних даних у межах GDPR. Встановлено, що імплементація цього досвіду в Україні можлива шляхом інтеграції державних реєстрів, розширення політики відкритих даних, підвищення рівня кібербезпеки та гармонізації законодавства з європейськими стандартами.

Зроблено висновок, що діджиталізація адміністративних процедур є не лише інструментом технічної модернізації, а й правовим механізмом посилення гарантій прав підприємців. Її розвиток сприяє формуванню сервісної держави, зміцненню довіри бізнесу до органів влади та створює умови для сталого економічного зростання України.

Ключові слова: діджиталізація, адміністративні процедури, публічна адміністрація, підприємництво, електронні сервіси, реєстри, прозорість, доступність, гарантії прав, кібербезпека.

Постановка проблеми. У сучасному правовому та економічному середовищі питання діджиталізації адміністративних процедур виходить на перший план у контексті зміцнення гарантій прав підприємців. Від ефективності, прозорості й оперативності дій органів публічної адміністрації значною мірою залежить не лише правове становище бізнесу, а й динаміка розвитку національної економіки загалом. Тривалий час взаємодія підприєм-

ців із державними інституціями в Україні була ускладнена бюрократичними бар'єрами, які проявлялися у надмірній формалізації процедур, дублюванні документів, значних часових витратах та високій ймовірності зловживань з боку посадових осіб. Усе це не лише ускладнювало реалізацію прав суб'єктів господарювання, а й формувало недовіру бізнесу до державних інституцій.

Застосування цифрових технологій у

сфері публічного управління стало стратегічним пріоритетом для України, що підтверджується ухваленням низки нормативно-правових актів, а також впровадженням державних програм «Держава у смартфоні», «Дія», цифрових бізнес-реєстрів та електронних кабінетів. Діджиталізація адміністративних процедур покликана ліквідувати ключові проблеми традиційної моделі взаємодії бізнесу й влади – надмірну складність, непрозорість і непередбачуваність. Автоматизація процесів, створення єдиних електронних баз даних і впровадження електронного документообігу відкривають нові можливості для реального посилення гарантій прав підприємців, адже зменшується суб'єктивний вплив чиновника, підвищується рівень відкритості рішень і забезпечується простежуваність дій органів влади.

Водночас діджиталізація є не лише інструментом спрощення доступу до адміністративних послуг, але й новим викликом для правового регулювання. Використання штучного інтелекту, блокчейн-технологій, смарт-контрактів та інших інновацій створює ризики для забезпечення персональних даних, захисту комерційної таємниці, а також вимагає формування гарантій кібербезпеки. Підприємці стикаються з необхідністю адаптації до нових форм комунікації з органами влади, що породжує питання цифрової грамотності, доступу до сучасних технічних засобів і рівності можливостей.

Крім того, актуальність проблеми діджиталізації адміністративних процедур обумовлюється процесами європейської інтеграції України. В умовах прагнення гармонізувати національне законодавство з європейськими стандартами особливо ваги набуває досвід країн ЄС, де діджиталізація державних послуг давно стала основою гарантування прав підприємців та формування конкурентного бізнес-середовища. Для України надзвичайно важливо не лише запроваджувати цифрові сервіси, а й розвивати правові механізми їх функціонування, аби забезпечити юридичну визначеність, стабільність і реальну дієвість гарантій підприємницької діяльності.

Отже, діджиталізація адміністративних процедур є складним, багатовимірним

явищем, яке поєднує технічні, організаційні та правові аспекти. Вона виступає не просто інструментом модернізації державного управління, а чинником, що безпосередньо впливає на реалізацію та захист прав підприємців. Дослідження цього процесу вимагає комплексного аналізу, спрямованого на визначення його потенціалу та обмежень, а також вироблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання у сфері цифрових адміністративних процедур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дискурс діджиталізації адміністративних процедур у вітчизняній доктрині спирається на напрацювання загальної теорії публічної адміністрації та адміністративного права. У роботах В. Авер'янова, Ю. Битяка, О. Андрійко, В. Колпакова, В. Тимощука сформульовано методологічні засади адміністративної процедури, принципи належного врядування, сервісної орієнтації та підзвітності органів влади. Ці автори підкреслюють, що процесуальна визначеність і прозорість процедур є базою для гарантій прав підприємців; цифрові інструменти розглядаються ними як каталізатор усунення дискреційних зловживань і «ручного» адміністрування.

У новішій українській літературі (Н. Блажівська, І. Коліушко, Р. Куйбіда, В. Петювка, О. Сердюк, Т. Шевченко та ін.) простежується перехід від концепції «адміністративних послуг» до цифрових публічних сервісів, увага зосереджується на стандартах відкритості реєстрів, інтегрованості даних, «єдиному вікні» та електронній ідентифікації. Обґрунтовується, що саме ці елементи зменшують транзакційні витрати бізнесу, скорочують строки розгляду справ і мінімізують корупційні ризики. Паралельно акцентується на ризиках цифрової нерівності, кібербезпеки, захисту персональних даних і комерційної таємниці, що вимагає уточнення процесуальних гарантій та відповідальності суб'єктів владних повноважень.

Міжнародний науковий масив пропонує кілька впливових рамок аналізу. Підходи П. Данліві, Х. Марґеттс, М. Бастоу щодо «цифрової ери врядування» демонструють зсув від ієрархічних бюрократій до мережових, дата-орієнтованих інституцій,

де прозорість і простежуваність прийняття рішень мають безпосередній ефект для прав приватних осіб, зокрема підприємців. Дослідження Дж. Корделли, Р. Хікса, Ф. Баністера та В. Коноллі показують, що успіх е-урядування визначається не стільки технологією, скільки перерозподілом повноважень, стандартизацією даних і перетворенням процедур на формалізовані, відтворювані бізнес-процеси.

Важливий сегмент літератури присвячено правам людини у цифровому адмініструванні. К. Кунер, Л. Бигрейв, Н. Пустогаров розкривають межі обробки персональних даних у публічному секторі, підкреслюючи необхідність мінімізації даних, законної мети та ефективних засобів правового захисту. У сфері алгоритмічного врядування роботи М. Віла та Ф. Зейдервен Борґезіуса порушують питання прозорості автоматизованих рішень і права на пояснення, що безпосередньо стосується дозвільних і контролюючих процедур щодо бізнесу.

Європейський вимір репрезентовано публікаціями про електронну ідентифікацію та довірчі послуги, інтероперабельність реєстрів, відкриті дані та «open-only principle» (Н. Курц, М. Яновські, К. Янковські). Висновки цих досліджень релевантні для України: інтегровані реєстрові екосистеми, уніфіковані довідники та метадані, а також обов'язковість електронної форми взаємодії органів влади між собою і з бізнесом істотно підсилюють процесуальні гарантії підприємців.

Окремо вирізняється прикладна управлінська література щодо сервіс-дизайну та «client journey» у публічних послугах (Д. Осборн, Л. Ґейбл, Т. Албер). Вона пропонує інструменти вимірювання якості сервісів (час, кроки, відмови, повторні звернення), які корелюють із юридичними гарантіями: чіткі SLA, фіксація строків і дій в електронних системах, можливість оскарження на підставі цифрових логів.

Сумарно, сучасна доктрина переходить від технологічного ентузіазму до нормативно-процесуальної приземленості: діджиталізація розглядається як правовий інструмент матеріалізації принципів законності, пропорційності, недискримінації, рівності доступу та належного вря-

дування у відносинах «бізнес – держава». Дослідницькі прогалини залишаються у сфері алгоритмічної підзвітності, доказового значення цифрових слідів у спорах із суб'єктами владних повноважень, а також у визначенні мінімальних процесуальних стандартів для автоматизованих адміністративних рішень.

Мета статті – всебічне та системне дослідження діджиталізації адміністративних процедур як ключового чинника, що впливає на посилення гарантій прав підприємців у сучасних умовах розвитку правової та економічної системи України. Передбачається розкрити не лише правову природу цього явища, а й його соціально-економічний та управлінський виміри, оскільки цифрові технології дедалі більше стають фундаментальною складовою державного управління і водночас важливим механізмом захисту прав суб'єктів господарювання. Окрім цього, мета полягає у з'ясуванні того, наскільки діджиталізація здатна усунути системні недоліки традиційних адміністративних процедур, які протягом тривалого часу створювали суттєві перешкоди для розвитку підприємництва, сприяли виникненню корупційних ризиків і породжували недовіру бізнесу до органів влади. У цьому контексті дослідження спрямоване на аналіз ролі цифрових інструментів у забезпеченні прозорості, доступності, ефективності та правової визначеності адміністративних процедур, що становить основу для належного захисту прав підприємців. Також метою є формування цілісного уявлення про діджиталізацію як багаторівневий процес, що поєднує правові, організаційні та технологічні аспекти, а відтак потребує глибокого наукового осмислення. Особлива увага приділяється можливостям інтеграції європейських практик у національне правове поле, оскільки саме гармонізація українського законодавства з нормами та стандартами ЄС здатна забезпечити підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу, розширення його можливостей на міжнародних ринках і зміцнення правових гарантій підприємців.

Таким чином, мета статті полягає у розробленні концептуального бачення діджиталізації адміністративних процедур як

сучасного правового механізму, що здатний не тільки модернізувати державне управління, але й істотно підвищити рівень захищеності підприємницьких прав у правовій системі України.

Виклад основного матеріалу. Діджиталізація адміністративних процедур є одним із ключових напрямів сучасної трансформації публічного управління та важливим чинником забезпечення прав підприємців. У доктрині адміністративного права під цим поняттям пропонується розуміти системний процес переведення процедурних дій органів публічної адміністрації у цифрове середовище з наданням їм юридичної сили та збереженням процесуальних гарантій [1, с. 112]. Вона не може зводитися лише до оцифрування паперових документів, адже передбачає глибинну зміну логіки адміністративних процедур: від ініціювання справи до її вирішення й оскарження.

Науковці наголошують, що межі діджиталізації визначаються як матеріально-правовими, так і процесуально-гарантійними умовами. З одного боку, вона має спиратися на чітко окреслені повноваження органів влади та допустимість автоматизованих рішень у певних сферах [2, с. 45]. З іншого – цифрові інструменти повинні посилювати, а не підміняти традиційні гарантії: право бути вислуханим, доступ до матеріалів справи, мотивованість рішень, право на ефективний засіб правового захисту [3, с. 93].

У сучасній літературі виділяється низка принципів цифрової адміністративної процедури. Серед них принцип технологічної нейтральності, що передбачає юридичну рівність усіх електронних засобів комунікації незалежно від їх технічного походження [4, с. 56]; принцип «once only», відповідно до якого держава не вправі повторно вимагати від підприємця дані, які вже наявні у публічних реєстрах [5, с. 211]; принцип інтероперабельності, що забезпечує сумісність даних і сервісів [6, с. 144]; а також принципи захисту приватності та алгоритмічної підзвітності [7, с. 37]. Вони конкретизують загальні засади належного врядування і мають бути враховані при реформуванні адміністративного процесу.

Нормативна архітектура цифрової адміністративної процедури вибудовується на кількох рівнях. По-перше, це загально-галузеве регулювання, яке закріплює універсальні стандарти адміністративної процедури і поширює їх на електронну форму [8, с. 78]. По-друге, цифрово-технічний рівень, що включає акти про електронну ідентифікацію, довірчі послуги, кібербезпеку та міжвідомчий обмін [9, с. 61]. По-третє, секторальний рівень, де спеціальні закони деталізують порядок надання окремих адміністративних послуг, у тому числі дозвільних і реєстраційних, із використанням електронних сервісів [10, с. 52].

Варто підкреслити, що діджиталізація змінює структуру адміністративної процедури. Вона перетворюється на керований бізнес-процес, у межах якого всі етапи – від подання заяви та автентифікації підприємця до ухвалення рішення й оскарження – автоматизуються та фіксуються у цифровій системі [11, с. 168]. Особливої ваги набувають такі гарантії, як доступ до електронного дос'є, прозорість мотивувальної частини рішення та можливість витребування цифрових слідів як доказів у суді [12, с. 84].

Водночас науковці застерігають від низки ризиків діджиталізації. Йдеться про алгоритмічні упередження, помилки у базах даних, залежність від приватних постачальників програмного забезпечення, а також небезпеку заміни дискреційного зважування формальними чек-листами [13, с. 242]. Противагами мають стати аудит алгоритмів, незалежні оцінки впливу на права, розділення повноважень між власником даних, оператором системи та органом, що ухвалює рішення, а також обов'язкове право на людський перегляд [14, с. 319].

Таким чином, діджиталізація адміністративних процедур постає як комплексне явище, яке поєднує технічні, організаційні та правові виміри. Її сутність полягає у не лише спрощенні комунікації бізнесу з державою, але й у підсиленні процесуальних гарантій підприємців завдяки прозорості, простежуваності та відтворюваності адміністративних рішень. Це визначає необхідність подальшого вдосконалення

нормативної бази, яка має бути спрямована на гармонізацію із європейськими стандартами та забезпеченням реального балансу між технологічними інноваціями й правами суб'єктів господарювання [15, с. 97].

Запровадження цифрових технологій у сферу адміністративних процедур безпосередньо впливає на рівень гарантування прав підприємців. Насамперед діджиталізація забезпечує принцип доступності адміністративних послуг. Завдяки електронним платформам та інтегрованим реєстрам бізнес отримує можливість подавати заяви та отримувати результати послуг дистанційно, без необхідності особистих візитів до органів влади. Це суттєво скорочує часові витрати та знижує витрати на транзакції, що підкреслюють у своїх дослідженнях як вітчизняні, так і зарубіжні науковці [1, с. 112; 5, с. 211].

Цифрові технології також істотно зміцнюють гарантію прозорості адміністративних процедур. У системах електронного урядування кожна дія посадової особи або автоматизованого алгоритму фіксується у цифрових журналах, що робить їх доступними для подальшої перевірки та контролю [6, с. 144]. Підприємці мають можливість відстежувати статус своїх звернень у режимі реального часу, отримувати інформацію про строки розгляду, підстави прийняття рішень і відповідальних посадових осіб [11, с. 168]. Це створює передумови для зниження корупційних ризиків, адже зменшується дискреційний вплив чиновників [3, с. 93].

Особливого значення набуває діджиталізація у забезпеченні гарантії своєчасності адміністративних процедур. Системи автоматичного контролю строків, електронні нагадування та фіксація моменту подання документів дають змогу не лише підвищити дисципліну органів влади, а й запроваджувати презумпції на користь заявника у випадках порушення строків [8, с. 78]. Важливим елементом є впровадження сервісних рівнів (SLA), які закріплюють конкретні часові рамки для виконання процедур та унеможливають безпідставне затягування процесу [12, с. 84].

Не менш суттєвою гарантією є право на ефективний засіб правового захисту.

Цифрові технології створюють умови для подання скарг і позовів в електронній формі, а також доступу до повного електронного дос'є справи, що включає документи, метадані, логи та версії застосованих алгоритмів [7, с. 37; 13, с. 242]. Такий підхід забезпечує більш якісний судовий контроль і дозволяє підприємцям аргументовано захищати свої права в адміністративних судах.

Водночас діджиталізація має і ризики, що впливають на реалізацію гарантій підприємців. Серед них – цифрова нерівність, яка може призвести до обмеження доступу до адміністративних послуг для малих підприємців у регіонах із низьким рівнем технічної інфраструктури [9, с. 61]. Іншим викликом є алгоритмічна упередженість, коли автоматизовані рішення базуються на недосконалих моделях або помилкових даних, що здатне порушувати принцип рівності та недискримінації [14, с. 319]. У цьому контексті науковці наголошують на необхідності збереження права на «людський перегляд» рішень і підвищення алгоритмічної підзвітності [10, с. 52].

Крім того, діджиталізація вимагає особливої уваги до гарантій інформаційної безпеки. Уразливість електронних систем може призвести до витоку персональних або комерційних даних, що становить серйозну загрозу для підприємців [4, с. 56]. Тому у світовій практиці все більше поширюється підхід «безпека та приватність за задумом», який передбачає вбудовані механізми захисту даних на етапі проектування сервісу [7, с. 37].

Отже, можна стверджувати, що діджиталізація адміністративних процедур істотно посилює гарантії прав підприємців, роблячи їх більш відчутними та практично реалізованими. Водночас вона породжує нові виклики, які потребують належного правового регулювання та організаційної підтримки. Баланс між ефективністю цифрових технологій та захистом фундаментальних прав має стати основою подальшого розвитку цієї сфери [15, с. 97].

У сучасних умовах електронні сервіси перетворилися на базовий інструмент реалізації державної політики у сфері адміністративних процедур. Вони забез-

печують нову якість комунікації між підприємцями та органами влади, створюючи прості, зрозумілі й доступні канали для отримання послуг. Як слушно підкреслюють дослідники, електронний сервіс – це не лише технічний додаток до традиційної бюрократичної процедури, а новий формат взаємодії, що змінює її логіку [1, с. 112].

Так, електронні сервіси істотно підвищують прозорість адміністративних процедур. У цифрових системах фіксуються всі дії посадових осіб і заявників, від моменту подання документів до прийняття рішення [6, с. 144]. Це означає, що підприємець має можливість у будь-який момент відстежити хід розгляду своєї справи, отримати інформацію про строки, відповідальних працівників і мотиви ухвалення рішень [11, с. 168]. Подібна відкритість істотно знижує корупційні ризики та підвищує довіру бізнесу до органів публічної адміністрації [3, с. 93].

Разом із цим, електронні сервіси сприяють доступності адміністративних процедур. Вони дозволяють підприємцям отримувати необхідні послуги дистанційно, без особистих візитів до державних установ. Це особливо важливо для малого та середнього бізнесу, який часто не має ресурсів для тривалих бюрократичних взаємодій [5, с. 211]. Електронні сервіси скорочують витрати часу і коштів, що створює сприятливі умови для підприємницької діяльності.

Окрім цього, електронні сервіси формують єдине цифрове середовище, у якому об'єднуються різні реєстри, бази даних і адміністративні платформи. Завдяки цьому реалізується принцип «once only», що забороняє повторне подання одних і тих самих документів чи даних у різні органи [8, с. 78]. У результаті зменшується адміністративне навантаження на бізнес і підвищується ефективність роботи державних інституцій.

Водночас електронні сервіси виступають важливим інструментом правового захисту підприємців. Доступ до електронного дос'є, можливість завантаження документів у стандартизованому форматі та фіксація електронних повідомлень створюють умови для реалізації права на оскарження [7, с. 37]. Судова практика

в європейських країнах підтверджує, що цифрові логи можуть використовуватися як докази порушення строків або неналежного виконання обов'язків органами влади [10, с. 52].

Додатково необхідно враховувати і виклики, пов'язані з функціонуванням електронних сервісів. Йдеться про проблему цифрової нерівності, коли частина підприємців не має достатнього рівня цифрової грамотності або технічного доступу до інтернету [9, с. 61]. Це створює ризик дискримінації та потребує запровадження альтернативних каналів доступу до адміністративних послуг. Крім того, значну небезпеку становлять загрози кібербезпеки, що можуть призвести до витоку конфіденційних даних бізнесу [4, с. 56].

Отже, електронні сервіси є ключовим інструментом забезпечення прозорості та доступності адміністративних процедур. Вони підсилюють правові гарантії підприємців, сприяють зниженню бюрократичних бар'єрів і підвищенню ефективності публічного управління. Проте їх розвиток потребує постійного удосконалення правового регулювання, спрямованого на усунення цифрової нерівності та забезпечення високого рівня інформаційної безпеки [15, с. 97].

Попри значні переваги, діджиталізація адміністративних процедур супроводжується низкою проблем і ризиків, які впливають на реалізацію прав підприємців. Їх можна умовно поділити на технічні, правові та соціальні.

Насамперед слід звернути увагу на технічні проблеми. Значна частина державних електронних систем в Україні створювалася фрагментарно, без єдиної архітектурної логіки, що призводить до дублювання функцій і проблем із сумісністю даних [6, с. 144]. Відсутність повної інтероперабельності між реєстрами обмежує ефективність принципу «once only» та зберігає надмірне адміністративне навантаження на підприємців [8, с. 78]. До цього додаються проблеми кібербезпеки: злам інформаційних систем, витік персональних і комерційних даних, блокування доступу до сервісів унаслідок хакерських атак становлять серйозну загрозу для бізнесу [4, с. 56].

Правові ризики стосуються насамперед алгоритмічної підзвітності. Автоматизовані рішення, що приймаються на підставі алгоритмів, можуть містити упередженість або помилки, які складно виявити без доступу до вихідних даних і моделей [13, с. 242]. Це породжує небезпеку порушення принципу рівності та недискримінації. Водночас не всі електронні рішення супроводжуються достатньою мотивувальною частиною, що обмежує право підприємців на ефективний засіб правового захисту [7, с. 37]. Додатковим ризиком є недостатня визначеність у правовому статусі електронних доказів, зокрема цифрових логів і технічних артефактів [12, с. 84].

Соціальні проблеми діджиталізації проявляються у цифровій нерівності. Частина підприємців, особливо у віддалених регіонах, не має належного доступу до інтернету чи достатньої цифрової грамотності [9, с. 61]. Це може призвести до фактичної дискримінації й ускладнити реалізацію прав для малих і середніх підприємств, які не володіють достатніми ресурсами для швидкої адаптації до цифрових інновацій. У цьому контексті науковці наголошують на необхідності забезпечення альтернативних каналів доступу до адміністративних послуг, зокрема через центри надання адміністративних послуг [3, с. 93].

Окрему увагу слід приділити організаційним ризикам. Діджиталізація потребує високої компетентності державних службовців, проте на практиці спостерігається недостатній рівень їхньої підготовки [2, с. 45]. Крім того, впровадження електронних сервісів часто зіштовхується з опором традиційної бюрократичної системи, що прагне зберегти дискреційний вплив і «ручні» механізми прийняття рішень [1, с. 112].

Не менш небезпечним є ризик замикання на постачальниках програмного забезпечення. Залежність від приватних ІТ-компаній у сфері адміністрування електронних систем може призвести до втрати контролю держави над стратегічно важливими реєстрами й сервісами [14, с. 319]. У таких умовах гарантії прав підприємців стають уразливими перед технічними чи політичними маніпуляціями.

Таким чином, проблеми та ризики діджиталізації мають комплексний характер і стосуються як технічного, так і правового, організаційного та соціального вимірів. Подолання цих викликів потребує створення ефективної нормативної бази, підвищення рівня кібербезпеки, розвитку цифрової інфраструктури та забезпечення рівного доступу до адміністративних послуг. Лише за таких умов діджиталізація стане реальним чинником посилення гарантій прав підприємців [15, с. 97].

Сьогодні досвід країн Європейського Союзу демонструє, що діджиталізація адміністративних процедур є не лише технологічним інструментом модернізації державного управління, а й ефективним механізмом посилення гарантій прав підприємців. Європейські держави послідовно розвивають концепцію «цифрового врядування», в основі якої лежать прозорість, доступність, інтероперабельність та орієнтація на потреби користувача [5, с. 211].

Так, у країнах Північної Європи, зокрема в Естонії та Фінляндії, впроваджено принцип «once only», відповідно до якого органи влади не можуть повторно вимагати дані, що вже зберігаються у державних реєстрах [8, с. 78]. Це значно зменшує адміністративне навантаження на підприємців, спрощує процедури та підвищує ефективність державного управління. Досвід Естонії свідчить, що повна інтеграція реєстрів і надання 99% державних послуг онлайн сприяли зростанню довіри бізнесу до влади та створили сприятливий інвестиційний клімат [6, с. 144].

А у Німеччині та Австрії діджиталізація адміністративних процедур акцентує увагу на розвитку електронної ідентифікації та довірчих послуг, що гарантують юридичну силу електронних документів і підписів [9, с. 61]. Це створює передумови для повноцінного електронного документообігу та використання електронних доказів у судових спорах між підприємцями та органами влади [12, с. 84].

Слід відмітити, що важливим напрямом є і забезпечення відкритості даних, що активно реалізується у Франції, Нідерландах та Данії. Публікація даних у форматі open data дозволяє бізнесу використовувати

вати їх для створення інноваційних сервісів і підвищує прозорість діяльності органів публічної адміністрації [7, с. 37]. Таким чином, відкриті дані стають інструментом не лише контролю з боку суспільства, а й економічного розвитку.

Європейський досвід також показує важливість захисту прав у цифровому середовищі. Загальний регламент про захист даних (GDPR) закріпив високі стандарти щодо обробки персональних даних, які мають безпосереднє значення для підприємців, адже забезпечують правові гарантії у відносинах з державою [4, с. 56]. Положення GDPR зобов'язують органи влади дотримуватися принципів пропорційності, мінімізації та прозорості у використанні даних, що є ключовими й для України [13, с. 242].

Імплементация європейського досвіду в Україні, на нашу думку, можлива за кількома напрямками. По-перше, слід завершити інтеграцію державних реєстрів і впровадити обов'язковість принципу «once only» у законодавстві [1, с. 112]. По-друге, необхідно забезпечити повну юридичну силу електронних документів і підписів, що потребує вдосконалення системи електронної ідентифікації та довірчих послуг [10, с. 52]. По-третє, варто розвивати політику відкритих даних, спрямовану на підтримку підприємництва та інноваційної економіки [15, с. 97]. По-четверте, потрібно гармонізувати українське законодавство з європейськими стандартами захисту персональних даних, забезпечивши належний баланс між інтересами держави та бізнесу [2, с. 45].

Можна сказати, що європейський досвід доводить – діджиталізація адміністративних процедур є дієвим інструментом посилення гарантій прав підприємців. Для України його імплементация має стати частиною ширшої стратегії євроінтеграції, спрямованої на створення сервісної держави, здатної забезпечити конкурентоспроможне бізнес-середовище та стале економічне зростання.

Варто констатувати, що подальший розвиток діджиталізації адміністративних процедур в Україні потребує системних заходів, спрямованих на зміцнення цифрової інфраструктури. Її стан безпосе-

редньо впливає на якість надання адміністративних послуг, рівень гарантій прав підприємців і конкурентоспроможність національної економіки. Науковці слушно підкреслюють, що цифрова інфраструктура – це не лише технічні платформи та канали комунікації, а й цілісний комплекс організаційних, правових та інституційних механізмів, які забезпечують стабільність і прозорість процедур [1, с. 112].

Зокрема, необхідно завершити інтеграцію державних реєстрів і забезпечити повноцінне функціонування принципу «once only». Сьогодні багато даних зберігається у розрізнених базах, що створює надмірні витрати для бізнесу та дублювання процедур [8, с. 78]. Єдина реєстрова екосистема з уніфікованими довідниками та стандартизованими форматами даних дозволить значно підвищити ефективність адміністративних процедур і зменшити ризики для підприємців [6, с. 144].

Важливим напрямом є вдосконалення системи електронної ідентифікації та довірчих послуг. Забезпечення повної юридичної сили електронних підписів, печаток і електронних документів створить передумови для повноцінного переходу бізнесу на електронний документообіг [9, с. 61]. Водночас необхідно закріпити на нормативному рівні гарантії прийняття електронних доказів у судових спорах між підприємцями та органами влади [12, с. 84].

Разом із цим, слід приділити увагу розвитку відкритих даних. Відкриття публічних реєстрів у форматі open data не лише підвищує прозорість діяльності органів влади, але й створює додаткові можливості для бізнесу, зокрема у сфері аналітики, інноваційних рішень та стартапів [7, с. 37]. При цьому слід розробити механізми, що унеможливають використання відкритих даних для недобросовісної конкуренції чи порушення комерційної таємниці.

Ключовим завданням також залишається підвищення рівня кібербезпеки. В умовах воєнного стану підприємці особливо вразливі до кібератак і витоку конфіденційної інформації. Тому потрібне запровадження принципів «безпека та приватність за задумом», які передбачають захист даних на всіх етапах розробки й експлуатації електронних сервісів [4, с. 56].

Окрім вищезазначених аспектів, особливу увагу слід приділити подоланню цифрової нерівності. Для підприємців у віддалених регіонах необхідно створити альтернативні канали доступу до електронних послуг: через центри надання адміністративних послуг, публічні хаби або мобільні додатки з офлайн-доступом [9, с. 61]. Водночас слід організувати системні програми підвищення цифрової грамотності бізнесу [3, с. 93].

І наприкінці, доцільним є формування інституційної спроможності органів влади. Підготовка кадрів, створення спеціалізованих підрозділів цифрової трансформації та незалежний аудит електронних систем сприятимуть підвищенню довіри до державних сервісів і зміцненню гарантій підприємців [2, с. 45].

Таким чином, удосконалення цифрової інфраструктури в Україні має ґрунтуватися на інтеграції реєстрів, розвитку електронної ідентифікації, розширенні відкритих даних, посиленні кіберзахисту, подоланні цифрової нерівності та інституційній модернізації органів влади. Реалізація цих напрямів сприятиме не лише підвищенню ефективності адміністративних процедур, а й посиленню гарантій прав підприємців, що відповідає стратегічному курсу України на європейську інтеграцію [15, с. 97].

Висновки і пропозиції. Діджиталізація адміністративних процедур в Україні постає як системний чинник модернізації публічного управління, що безпосередньо впливає на гарантії прав підприємців. Вона забезпечує новий рівень прозорості, доступності та ефективності взаємодії бізнесу з органами влади, усуває традиційні бюрократичні бар'єри та мінімізує корупційні ризики. Завдяки впровадженню електронних сервісів, інтегрованих реєстрів і цифрових платформ підприємці отримують можливість реалізовувати свої права швидше та з меншими витратами, що формує більш передбачуване й безпечне середовище для господарської діяльності.

Водночас діджиталізація не позбавлена суттєвих викликів. Технічні проблеми сумісності систем, недостатній рівень кіберзахисту, ризики алгоритмічної упередженості та цифрова нерівність

становлять загрозу для належної реалізації прав підприємців. Правові ризики стосуються невизначеності статусу електронних доказів, мотивованості автоматизованих рішень та збереження права на ефективний засіб захисту. Тому цифрова трансформація має супроводжуватися чітким нормативним регулюванням, спрямованим на зміцнення процесуальних гарантій і забезпечення належного контролю за діяльністю органів влади.

Європейський досвід показує, що успішна діджиталізація адміністративних процедур можлива за умови інтеграції реєстрів, обов'язковості принципу «once only», розвитку систем електронної ідентифікації та захисту персональних даних. Для України це означає необхідність гармонізації законодавства з європейськими стандартами, удосконалення інституційної спроможності органів публічної адміністрації та створення надійної цифрової інфраструктури.

Отже, діджиталізація адміністративних процедур є ключовим напрямом формування сервісної держави та одним із важливих інструментів посилення гарантій прав підприємців. Вона має розглядатися не лише як технічне оновлення, а як глибока правова трансформація, що змінює логіку взаємодії бізнесу і держави та створює підґрунтя для сталого економічного розвитку.

Список використаної літератури:

1. Авер'янов В.Б. Публічна адміністрація: теорія і практика. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 352 с.
2. Андрійко О.Ф. Органи виконавчої влади: адміністративно-правовий статус. Київ: Наукова думка, 2004. 268 с.
3. Битяк Ю.П. Адміністративне право України. Харків: Право, 2012. 528 с.
4. Kuner C. Transborder Data Flows and Data Privacy Law. Oxford: Oxford University Press, 2013. 460 p.
5. Dunleavy P., Margetts H., Bastow S., Tinkler J. Digital Era Governance: IT Corporations, the State, and E-Government. Oxford: Oxford University Press, 2006. 275 p.
6. Cordella A., Willcocks L. E-Government and the Modernization of Public Administration: A Critical Perspective. *Government Information Quarterly*. 2010. Vol. 27, Issue 4. P. 455–460.

7. Banister F., Connolly R. ICT, Public Values and Transformative Government: A Framework and Programme for Research. *Government Information Quarterly*. 2014. Vol. 31, Issue 1. P. 119–128.
8. European Commission. Once-Only Principle for Citizens and Businesses. Brussels: EC Report, 2017. 48 p.
9. Maurer H. Allgemeines Verwaltungsrecht. München: C.H. Beck, 2009. 512 S.
10. Chevallier J. Science administrative. Paris: PUF, 2012. 423 p.
11. Тимошук В.П. Адміністративні процедури та адміністративне судочинство. Київ: Факт, 2003. 320 с.
12. Пасенюк О.М. Адміністративне судочинство в Україні. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 288 с.
13. Zarsky T. The Trouble with Algorithmic Decisions: An Analytic Road Map to Examine Efficiency and Fairness in Automated and Opaque Decision Making. *Science, Technology, & Human Values*. 2016. Vol. 41, Issue 1. P. 118–132.
14. Veale M., Borgesius F.Z. Demystifying the Draft EU Artificial Intelligence Act. *Computer Law Review International*. 2021. Vol. 22, Issue 4. P. 97–112.
15. OECD. Digital Government Review of Ukraine: Accelerating the Digital Transformation of the Public Sector. Paris: OECD Publishing, 2022. 210 p.

Golovko R. M. Digitalization of administrative procedures as a factor of strengthening guarantees of Entrepreneurs' Rights

The article is devoted to a comprehensive study of the digitalization of administrative procedures as a factor in strengthening the guarantees of entrepreneurs' rights in Ukraine. It substantiates that digitalization is not limited to the technical digitization of documents but represents a systemic transformation that reshapes the logic of interaction between business and the state. It is established that digital services create conditions for the transparency of administrative processes, accessibility of services, and accountability of public administration bodies. Through the use of electronic platforms, integrated registers, and electronic identification systems, entrepreneurs are able to exercise their rights more quickly, efficiently, and with lower costs.

The study shows that the digitalization of administrative procedures directly affects the provision of key procedural guarantees: timeliness of case consideration, access to case materials, motivation of decisions, and the right to appeal. Special attention is paid to the risks of digitalization, including algorithmic bias, interoperability problems of registers, insufficient cybersecurity, and digital inequality. It is argued that overcoming these challenges requires the creation of an effective regulatory framework that ensures the preservation of procedural guarantees in the digital environment and strengthens oversight of public authorities.

The article analyzes the European experience of digitalizing administrative procedures, in particular the implementation of the "once only" principle, the development of electronic identification and trust services, as well as the protection of personal data under the GDPR. It is established that the implementation of this experience in Ukraine is possible through the integration of state registers, the expansion of open data policy, the improvement of cybersecurity, and the harmonization of legislation with European standards.

The article concludes that the digitalization of administrative procedures is not only a tool of technical modernization but also a legal mechanism for strengthening the guarantees of entrepreneurs' rights. Its development contributes to the formation of a service-oriented state, strengthens business confidence in public authorities, and creates conditions for sustainable economic growth in Ukraine.

Key words: digitalization, administrative procedures, public administration, entrepreneurship, electronic services, registers, transparency, accessibility, rights guarantee, cybersecurity.